

КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ОБМЕЖЕНЬ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

CLASSIFICATION OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL RESTRICTIONS ON PROPERTY RIGHTS

Актуальність статті полягає в тому, що основною метою класифікації адміністративно-правових обмежень права власності є поглиблене вивчення властивостей, окреслення характерних рис та якостей, визначення основних засад ідентифікації та систематизації обмежень з метою з'ясування їх місця та ролі в механізмі адміністративно-правового регулювання відносин власності, забезпечення їх найбільш ефективного та раціонального використання, а також підвищення якості їх адміністративно-правового регулювання. Досліджується етимологічне тлумачення і дослівне трактування терміну «класифікація». Визначаються критерії, яким має відповідати класифікація адміністративно-правових обмежень права власності, а також її основна мета, теоретичне і практичне значення. Розглядаються загально-теоретичні погляди на класифікацію правових обмежень, розкривається їх роль і значення для розробки класифікації адміністративно-правових обмежень права власності. Аналізуються підходи адміністративістів до класифікації адміністративно-правових обмежень, а також підходи фахівців у галузі цивільного права до класифікації обмежень права власності, визначаються їх недоліки та переваги. На основі узагальнення різноманітних наукових точок зору, обґрунтовується авторський підхід до класифікації адміністративно-правових обмежень права власності за такими критеріями, як їх місце в механізмі адміністративно-правового регулювання, цільова спрямованість, мета, функціональна спрямованість, сфера правового регулювання, адресат, характерні ознаки власника, характерні ознаки об'єкта права власності, територіальна поширеність, тривалість, характер правового впливу, підстави виникнення, обсяг стиснення правомочностей власника, юридична сила, форма зовнішнього вираження. Визначено, що в залежності від обсягу стиснення правомочностей власника усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на такі, що встановлюються щодо усього змісту правомочностей власника (наприклад, обмеження права власності на вогнепальну зброю) і такі, що обмежують лише одну або декілька його складових елементів (володіння, користування, розпорядження власністю).

Ключові слова: адміністративно-правові обмеження права власності, власник, класифікаційні вимоги, класифікаційні критерії, класифікація, мета класифікації, механізм адміністративно-правового регулювання, об'єкт права власності, систематизація.

The relevance of the article lies in the fact that the main purpose of the classification of administrative-legal restrictions of property rights is an in-depth study of properties, delineation of characteristic features and qualities, determination of the basic principles of identification and systematization of restrictions in order to clarify their place and role in the mechanism of administrative-legal regulation of relations property, ensuring their most efficient and rational use, as well as improving the quality of their administrative and legal regulation. The etymological interpretation and literal interpretation of the term "classification" are studied. The criteria to be met by the classification of administrative-legal restrictions on property rights are defined, as well as its main purpose, theoretical and practical significance. General theoretical views on the classification of legal

restrictions are considered, their role and significance for the development of the classification of administrative-legal restrictions on property rights is revealed. The approaches of administrative specialists to the classification of administrative-legal restrictions are analyzed, as well as the approaches of experts in the field of civil law to the classification of property right restrictions, their disadvantages and advantages are determined. Based on the generalization of various scientific points of view, the author's approach to the classification of administrative-legal restrictions of property rights is substantiated by such criteria as their place in the mechanism of administrative-legal regulation, target orientation, purpose, functional orientation, scope of legal regulation, addressee, characteristic features of the owner, characteristic features of the object of property rights, territorial distribution, duration, nature of legal influence, grounds for occurrence, extent of compression of the owner's powers, legal force, form of external expression. It was determined that, depending on the extent of compression of the owner's rights, all administrative-legal restrictions on the right of ownership can be divided into those that are established regarding the entire content of the owner's rights (for example, restrictions on the right to own firearms) and those that limit only one or several of its components elements (ownership, use, disposal of property).

Key words: *administrative-legal restrictions of ownership, owner, classification requirements, classification criteria, classification, purpose of classification, mechanism of administrative-legal regulation, object of ownership, systematization.*

Постановка проблеми. У найбільш загальному розумінні термін «класифікація» використовується для позначення логічної операції, методологічного прийому синтезованого та аналітичного способів вивчення певних явищ [1, с. 61]. Словники та підручники з логіки визначають її як «розподіл предметів певного роду на взаємопов'язані класи відповідно до найбільш суттєвих ознак, властивих предметам даного роду і відмінних від власних ознак будь-яких предметів цього роду» [2, с. 86].

Узагальнення наведених вище, а також багатьох інших наукових дефініцій класифікації, дозволяє нам визначити декілька *фундаментальних засад, яким має відповідати класифікація будь-яких наукових категорій, в тому числі й адміністративно-правових обмежень права власності*: по-перше, така класифікація передбачає складний, багаторівневий, послідовний розподіл обмежень на певні групи (класи, роди, види, підвиди тощо); по-друге, в результаті такої класифікації обмеження об'єднуються в однорідні групи, які мають стійкий, сталий характер; по-третє, в основі розподілу обмежень мають лежати їх найбільш суттєві ознаки (або ознака), які характерні для всіх обмежень, включених до певної класифікаційної групи і не характерні для інших груп. Також слід зазначити, що *основною метою класифікації адміністративно-правових обмежень права власності є поглиблене вивчення властивостей, окреслення характерних рис та якостей, визначення основних засад ідентифікації та систематизації обмежень з метою з'ясування їх місця та ролі в механізмі адміністративно-правового регулювання відносин власності, забезпечення їх найбільш ефективного та раціонального використання, а також підвищення якості їх адміністративно-правового регулювання.*

Виклад основного змісту. Питання класифікації правових обмежень загалом, та адміністративно-правових обмежень (в тому числі обмежень права власності) зокрема, неодноразово піднімалось в науковій літературі й досі залишається актуальним. Вченими сьогодні розроблено та обгрунтовано безліч підходів, в основі яких лежать різноманітні критерії класифікації і які відрізняються між собою різним ступенем узагальнення та систематизації наукової інформації про правову природу та сутність досліджуваної категорії.

Одна із найбільш відомих класифікацій правових обмежень була обгрунтована О.В. Мальком, який систематизує їх відразу за п'ятьма критеріями: по-перше, за елементом структури норми права – юридичний факт-обмеження, юридичний обов'язок, заборона, призупинення тощо, а також покарання; по-друге, за предметом правового регулювання – конституційні, цивільні, екологічні тощо; по-третє, за обсягом – повні і часткові; по-четверте, за часом дії – постійні і тимчасові; по-п'яте, за змістом – матеріально-правові і морально-правові. В якості самостійного різновиду обмежень науковець виокремлює також призупинення прав і свобод, що може виражатись в у формі обмеження адміністративної дієздатності у випадку запровадження надзвичайного стану [3, с. 87]. У цілому погоджуючись із наведеним підходом, ми все ж таких хочемо звернути увагу на певну неповноту окремих класифікаційних поділів, запропонованих вченим.

Так, наприклад, за своїм змістом обмеження можуть бути не лише матеріально-правовими і морально-правовими (як, до речі, зазначає також Н.М. Оніщенко [4, с. 229] та В.Г. Чорна [5, с. 309]), але й процесуальними, організаційними, або ж мати змішаний характер. Також, вбачається недоцільним віднесення «призупинення» до особливої форми правових обмежень, оскільки таких форм існує значно більше.

Схожий підхід до класифікації правових обмежень (з деякими змінами і доповненнями) відстоюють також й інші науковці. Так, наприклад, О.В. Левада, окрім наведених вище, виокремлює ще два можливі критерії систематизації правових обмежень: по-перше, це сфера застосування – міжнародні та внутрішньодержавні; по-друге, суб'єкт, на який розраховані обмеження – загальні (для всього суспільства) та індивідуальні (для певної професійної групи) [6, с. 194]. На нашу думку, остання класифікація потребує деякого уточнення, оскільки обмеження для певної професійної групи більш доцільно об'єднати в окремий різновид, тоді як до «індивідуальних обмежень» віднести ті, що застосовуються до конкретної особи.

Напрацювання теоретиків права лягли в основу і стали підґрунтям для класифікації галузевих правових обмежень, зокрема адміністративно-правових.

Як свідчать результати проведеного нами аналізу наукової літератури, одним із найбільш поширених критеріїв класифікації адміністративно-правових обмежень є їх урегульованість нормами права. Так, наприклад, О.В. Розгон, за цим критерієм розрізняє правові та неправові обмеження права власності (так само, як і межі такого права). При цьому до неправових обмежень вона відносить фактичні обмеження права власності, які виникають внаслідок тих чи інших порушень з боку інших осіб [7, с. 89]. На нашу думку, поділ адміністративно-правових обмежень на правові та неправові є не зовсім коректним, оскільки очевидно, що усі ці обмеження повинні бути чітко врегульовані правовими нормами (що впливає навіть із самої їх назви). «Неправовими» можуть бути, хіба що, межі права власності, однак лише у тих випадках, коли мова йде про фактичні межі такого права, встановлення яких є наслідком незаконних дій суб'єктів публічного управління або інших осіб.

Досить часто науковці, досліджуючи специфіку адміністративно-правових обмежень, об'єднують їх усі у декілька однорідних груп, не виділяючи при цьому якогось конкретного критерію для їх класифікації. Так, наприклад, А.В. Басов адміністративно-правові обмеження класифікує на просторові (що запроваджуються на певній території) і тимчасові (що запроваджуються в умовах виникнення надзвичайних ситуацій) [8]. Ми не можемо погодитись із запропонованим А.В. Басовим поділом і вважаємо його таким, що не відповідає загальним вимогам до класифікації. Як ми уже зазначали вище, в основі будь-якого розподілу мають лежати найбільш суттєві ознаки, які характерні для всіх обмежень, включених до класифікаційної групи і не характерні для інших груп.

Адміністративно-правові обмеження намагався систематизувати також В.Т. Комзюк. Зокрема, науковець об'єднав їх усі в чотири групи: що виникають у зв'язку із ввезенням в країну чи вивезенням з неї товарів, цінностей тощо; що виникають у зв'язку із перебуванням на державній службі; що настають у результаті застосування заходів адміністративного примусу; що пов'язані з правовим статусом громадян та організацій [9, с. 25, 82, 100, 110]. Окрім відсутності чітких критеріїв поділу адміністративно-правових обмежень на окремі групи, наведена класифікація має ще одну суттєву ваду. Зокрема, нам видається не зовсім правильним виокремлення обмежень, що «пов'язані із перебуванням на державній службі» в окрему групу, оскільки за своїм змістом вони мають бути включені до групи обмежень, що «пов'язані з правовим статусом громадян та організацій».

Останнім часом в науковій літературі все більшої популярності набуває комплексний підхід до класифікації адміністративно-правових обмежень, що передбачає їх багаторівневий поділ відразу за багатьма класифікаційними критеріями. Так, наприклад, О. Остапенко, фактично ототожнюючи адміністративно-правові обмеження та адміністративно-правові заборони, класифікує їх, по-перше, за об'єктами, на які вони поширюються (суспільні відносини, які урегульовані нормами адміністративного права; відносини матеріального і процесуального змісту, врегульовані нормами адміністративного законодавства) [10, с. 56]. Відразу ж зауважимо, що ми цілком погоджуємось із доцільністю виділення в якості критерію поділу, такої ознаки, як об'єкт впливу, однак внутрішнє наповнення виокремлених підгруп видається нам сумнівним і суперечливим. По-друге, за юридичною силою адміністративно-правові обмеження О. Остапенко поділяє на конституційні, законодавчі, міжвідомчі (спільні), відомчі та інші [10, с. 56]. З таким поділом теж важко погодитись, оскільки у ньому, на нашу думку, необґрунтовано поєднано дві самостійні

ознаки обмежень: юридична сила та сфера дії. Також, усі обмеження науковець поділяє за територіальністю (діють у межах країни, в окремих її регіонах та місцевостях), за часом дії (постійні, тимчасові та короткострокові) та за суб'єктами, на яких вони поширюються (індивідуальні, колективні) [10, с. 56]. В рамках останнього поділу, на нашу думку, додатково варто виділити групові обмеження, які поширюються на суб'єктів із спеціальним правовим статусом.

Зважаючи на проблематику даної статті, вважаємо за доцільне бодай коротко зупинитись на аналізі обґрунтованих в науковій літературі класифікацій обмежень права власності. Це обумовлено тим, що за своїм змістом вони суттєво відрізняються від традиційних класифікацій адміністративно-правових обмежень, розкривають нові грані та акцентують увагу на специфічних властивостях обмежень права власності. Відтак, поглиблене знайомство із ними є необхідною передумовою окреслення авторського погляду на класифікацію адміністративно-правових обмежень права власності.

Проаналізувавши значну кількість наукових джерел, нам вдалося з'ясувати, що на сьогоднішній день вчені визначають найрізноманітніші ознаки, які можуть бути покладені в основу класифікації обмежень права власності. Так, наприклад, С. Кізлов розрізняє: по-перше, обмеження, які встановлюються щодо усього змісту правомочностей власника, а також ті, що обмежують окремі його складові, такі як володіння, користування і розпорядження; по-друге, обмеження, що встановлюються в загальних інтересах (держави, суспільства), а також ті, що встановлюються в окремих, приватних інтересах [11, с. 97-98].

Р.А. Майданик усі обмеження права власності поділяє на дві великі групи: законні та волевільні. В рамках першої групи він додатково виділяє 1) обмеження, які позбавляють власників певних належних їм повноважень; 2) обмеження, які підкоряють дії власників завдяки контролю з боку органів публічної влади [12, с. 375]. І хоча, на перший погляд, наведена класифікація є цілком логічною, однак нам вона видається дещо неповною. Зокрема, як відомо, адміністративно-правові обмеження права власності можуть запроваджуватись не лише на підставі нормативно-правових актів чи добровільно взятих на себе зобов'язань згідно умов договору, але також і на підставі рішень суду, органів місцевого самоврядування, виконавчих органів тощо.

Цікавий підхід до класифікації обмежень права власності обґрунтовує Н.Б. Москалюк. Так, в залежності від характеру спрямованості й підстав виникнення, він виділяє дві групи обмежень: прямі або непрямі [13, с. 39]. Далі науковець об'єднує усі обмеження в декілька самостійних підгруп, однак при цьому не уточнює, до якої саме класифікаційної групи вони належать, що суттєво знижує наукову цінність зроблених висновків.

Так само як і фахівці з адміністративного права, деякі цивілісти, класифікуючи обмеження права власності, або не визначають якогось окремого критерію для їх поділу. Так, наприклад, Н.В. Безсмертна усі обмеження об'єднує у п'ять груп: 1) які зобов'язують власника не завдавати шкоди навколишньому середовищу, не порушувати права й інтереси громадян, юридичних осіб та держави; 2) пов'язані з необхідністю дотримуватись власником «моральних засад суспільства»; 3) які встановлюються сервітутними правами; 4) добровільні обмеження, які приймає на себе власник за договором; 5) процедурні обмеження; 6) обмеження, зумовлені соціальним призначенням власності [14, с. 207]. Очевидно, що більшість обмежень права власності можуть бути віднесені одночасно до кількох із зазначених вище класифікаційних груп, у зв'язку з чим розкриття їх специфічних характеристик значно ускладнюється.

Вище ми проаналізували лише найбільш популярні або ж найбільш суперечливі наукові підходи до класифікації, з одного боку, адміністративно-правових обмежень, а з іншого боку, обмежень права власності. Застосування такого *комплексного підходу* має важливе теоретико-прикладне і пізнавальне значення, оскільки дозволяє значно ширше поглянути на зміст адміністративно-правових обмежень права власності, які мають як адміністративно-правовий, так і цивільно-правовий характер. У свою чергу, така складна юридична природа адміністративно-правових обмежень права власності, а також їх значна різноманітність робить недоцільним їх впорядкування та систематизацію на підставі лише одного класифікаційного критерію (ознаки) й обумовлює необхідність розробки багаторівневої і поліструктурної класифікаційної системи, заснованої на принципі множинності критеріїв поділу.

Отже, враховуючи специфіку правової природи, сутності та змісту адміністративно-правових обмежень права власності, ми можемо визначити наступні **критерії їх класифікації**:

– **В залежності від місця в механізмі адміністративно-правового регулювання** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на дві групи: загальні та спеціальні. До першої групи необхідно відносити обмеження, як зачіпають права, свободи та

законні інтереси всіх суб'єктів права у всіх галузях публічного управління. Спеціальні обмеження поширюються виключно на відносини власності і прямо або ж опосередковано зачіпають права та законні інтереси учасників таких правовідносин. До таких обмежень, наприклад, можна віднести встановлення спеціальних охоронних зон, заборону зміни цільового призначення землі тощо.

– **В залежності від цільової спрямованості** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на дві групи: спрямовані на задоволення публічних інтересів та спрямовані на задоволення приватних інтересів. Як відомо, адміністративно-правові обмеження права власності встановлюються для досягнення різних цілей. Деякі з них спрямовані на задоволення публічних інтересів, зокрема на забезпечення національної та громадської безпеки, охорону навколишнього природного середовища, недопущення погіршення екологічної ситуації тощо. Інші – торкаються приватноправових інтересів (як самого власника, так і інших осіб), зокрема спрямовані на попередження та припинення протиправної поведінки особи, обмеження деяких правомочностей власника щодо належного йому майна в інтересах інших осіб тощо.

– **В залежності від мети** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на три групи: 1) метою яких є охорона та захист загальносуспільних інтересів (наприклад, під час впровадження правового режиму надзвичайного чи воєнного стану); 2) метою яких є захист прав, свобод та законних інтересів громадян (наприклад, встановлення заборони власнику чиняти дії, що порушують права та законні інтереси інших осіб); 3) метою яких є підтримання екологічної ситуації та охорона самої власності (наприклад, встановлення обов'язку щодо утримання та збереження пожежозахисних лісових смуг).

– **В залежності від функціональної спрямованості** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на такі групи: спрямовані на попередження протиправної поведінки (наприклад, заборона експлуатації транспортних засобів, які не пройшли загальнообов'язкового технічного огляду), спрямовані на припинення протиправної поведінки (наприклад, викуп пам'яток культурної спадщини), спрямовані на забезпечення притягнення власника до відповідальності (наприклад, вилучення речей і документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом правопорушення), спрямовані на реалізацію заходів відповідальності (наприклад, скасування дозволу на зброю тягне своїм наслідком вилучення зброї, яка перебуває у власності особи), спрямовані на задоволення суспільного інтересу (наприклад, використання транспортних засобів громадян із наступною компенсацією їм витрат в умовах введення режиму надзвичайного стану).

– **В залежності від сфери правового регулювання** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на такі, що встановлюються нормами різних галузей права – конституційного, адміністративного, цивільного, земельного, господарського, податкового, митного, екологічного, житлового, адміністративного процесуального, кримінального процесуального, антикорупційного тощо.

– **В залежності від адресата**, усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на три великі групи: 1) обмеження, що спрямовані на власника – при зміні власника необхідність у встановленні таких обмежень відпадає (наприклад, обмеження щодо розпорядження власністю, яка належить територіальній громаді); 2) обмеження, що спрямовані на об'єкт права власності – при зміні власника такі обмеження зберігають свою дію (наприклад, обмеження окремих видів господарської діяльності на землях спеціального призначення); 3) обмеження змішаного характеру – такі обмеження встановлюються одночасно і щодо конкретного власника, і щодо конкретного майна (наприклад, накладення арешту на майно особи, що притягується до відповідальності).

Варто зауважити, що перші дві групи можуть бути додатково класифіковані на кілька самостійних підгруп:

- **в залежності від характерних ознак власників**, встановлені щодо них обмеження можна класифікувати: по-перше, на загальні (поширюються на всіх власників), спеціальні (поширюються на окремі категорії власників, наділених спеціальним адміністративно-правовим статусом, наприклад, на іноземців, власників вогнепальної зброї тощо), персональні (поширюються на конкретного власника); по-друге, на індивідуальні (застосовуються до власників, які є фізичними особами) та колективні (застосовуються до колективних суб'єктів – юридичних осіб публічного і приватного права, територіальних громад, міжнародних організацій, іноземних держав тощо).

- **в залежності від характерних ознак об'єкта права власності**, встановлені щодо них обмеження можна класифікувати: по-перше, в залежності від форми власності

об'єкта – обмеження, об'єктом яких є приватна, колективна або державна власність; по-друге, в залежності від правового режиму власності – обмеження, об'єктом яких є власність, щодо якої діє загальний правовий режим, та щодо якої діє спеціальний правовий режим (наприклад, вогнепальна зброя, транспортні засоби, земельні ділянки, житло, валютні цінності тощо).

– **В залежності від територіальної поширеності** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на: 1) міжнародні (діють на території багатьох країн); 2) міждержавні (діють на території двох країн); 3) загальноукраїнські (діють на території всієї України); 4) регіональні (діють на території одного або кількох регіонів (областей)); 5) локальні (діють на території визначеного об'єкта (локації)).

– **В залежності від тривалості** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на три групи: 1) постійні – встановлюються на невизначений термін і діють безперервно (наприклад, встановлення цільового призначення земельних ділянок); 2) тимчасові – встановлюються на відносно тривалий і не завжди чітко визначений строк (наприклад, обмеження, пов'язані із введенням режиму надзвичайного чи воєнного стану); 3) короткострокові – застосовуються на нетривалий і чітко визначений термін і скасовуються після спливу цього терміну, або ж у разі зникнення обставин, що обумовили їх застосування (наприклад, терміновий заборонний припис, що передбачає зобов'язання залишити місце спільного проживання постраждалої особи та кривдника на термін до 10 днів).

– **В залежності від характеру правового впливу** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на: матеріально-правові, процесуальні, охоронні, організаційно-правові, морально-виховні, особистісні, змішані.

– **В залежності від підстав виникнення** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на такі, що встановлюються на підставі нормативно-правових актів (Конституції, законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів), на підставі рішень суду та інших органів публічного управління (органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, нотаріусів, виконавчих органів, органів НПУ тощо), та вольові (добровільно взяті на зобов'язання згідно умов цивільно-правових договорів).

– **В залежності від обсягу стиснення правомочностей власника** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на такі, що встановлюються щодо усього змісту правомочностей власника (наприклад, обмеження права власності на вогнепальну зброю) і такі, що обмежують лише одну або декілька його складових елементів (володіння, користування, розпорядження власністю).

– **В залежності від юридичної сили** усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на дві групи: загальнообов'язкові (наприклад, на земельних ділянках, наданих для городництва, заборонено закладання багаторічних плодкових насаджень, а також спорудження капітальних будівель і споруд) та рекомендаційні (наприклад, органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування на власний розсуд можуть приймати рішення щодо створення громадських сіножатей і пасовищ на землях, які перебувають у власності держави чи територіальної громади).

– **В залежності від форми зовнішнього вираження**, усі адміністративно-правові обмеження права власності можна поділити на такі, якими: звужується коло прав власника; щодо власника встановлюються певні заборони; на власника покладаються додаткові умови, зобов'язання; передбачається отримання власником певних дозволів; передбачається встановлення певних лімітів, квот, обсягів; встановлюються додаткові заходи контролю та нагляду за реалізацією права власності; треті особи наділяються певним обсягом правомочностей щодо об'єкта власності; встановлюються спеціальні правові режими або зони.

Висновки. Вище ми навели лише найбільш загальні ознаки, за якими може бути проведена класифікація адміністративно-правових обмежень права власності. Визначені нами критерії поглиблюють наукові уявлення про правову природу і зміст адміністративно-правових обмежень права власності, а також дозволяють встановити логічну відповідність між метою адміністративно-правового регулювання відносин власності та конкретними засобами, обраними для її досягнення. Відтак, з упевненістю можна стверджувати, що обґрунтована нами класифікація адміністративно-правових обмежень права власності, завдяки своїй всеосяжності, раціональності, та логічній впорядкованості, має значну наукову цінність й практичну спрямованість, оскільки може бути використана не лише як підґрунтя для удосконалення адміністративно-правового механізму реалізації таких обмежень, але також і як орієнтир для подальших наукових досліджень адміністративно-правових обмежень загалом, та обмежень права власності зокрема.

Список використаних джерел:

1. Свердлык Г. А. Принципы советского гражданского права. Красноярск : Изд-во Красноярск. ун-та, 1985. 200 с.
2. Повторева С. М. Словник з логіки. Львів : «Магнолія-2006», 2009. 196 с.
3. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Юристъ, 2004. 250 с.
4. Мала енциклопедія теорії держави і права / За заг. ред. Ю. Л. Бошицького. К. : Вид-во Європейського університету, 2010. 368 с.
5. Чорна В. Г. Обмеження в адміністративному праві : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07. Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2019.
6. Левада О. В. Правові обмеження як засоби попередження зловживання правом (теоретико-правовий аспект). *Вісник Національної академії правових наук України*. 2017. № 1. С. 192–200.
7. Розгон О. В. Межі та обмеження права власності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Х., 2005. 225 с.
8. Басов А. В. Поняття «обмеження» як юридична категорія : теоретичний аспект. *Адміністративне право і процес* : науково-практичний журнал заснований Київським національним університетом імені Тараса Шевченка. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/holovna/item/62-propyattyabomezheniya-yak-yurydychna-katehoriya-teoretychnyy-aspekt-basov-a-v>.
9. Комзюк В. Т. Адміністративно-правові засоби здійснення митної справ : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків : Національний університет внутрішніх справ, 2003. 191 с.
10. Остапенко О. Про заборони та обмеження в адміністративному праві. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : Юридичні науки*. 2018. № 894. С. 51–59.
11. Кізлов С. Обмеження права власності в суспільних інтересах. *Юридичний вісник*. 2018. № 4. С. 95–100.
12. Майданик Р. А. Речове право : підручник. Київ : Алерта, 2019. 1102 с.
13. Москалюк Н. Б. До питання обмежень та обтяжень права державної власності. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2020. № 1. С. 37–43.
14. Безсмертна Н. В. Межі здійснення права приватної власності. *Наукові записки*. 2001. Том 19. Спеціальний випуск. С. 204–207.